

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ,
ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΣΛΑΒΙΚΑΙ ΕΠΙΔΡΟΜΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΥΠΟ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

Ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου τούτου, ἐγένετο συσχέτισίς του καὶ πρὸς τὸν ἕτερον μνημονευθέντα Ἰωάννην. Ὁ Bye συνδυάζων τὴν εἶδησιν περὶ παραστάσεώς του εἰς τὴν Σύνοδον τοῦ 680 πρὸς τὴν πληροφορίαν τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων ὅτι ἡ τρίτη καὶ ἡ μετὰ δύο ἔτη ἀκολουθήσασα τετάρτη πολιορκία τῆς Θεσσαλονίκης συνέβησαν «ἐπὶ τῆς τοῦ ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ ἐπισκοπῆς Ἰωάννου», συνεσχέτισε τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον¹, μολονότι ὁ πρῶτος ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ 7ου αἰῶνος ἐνῶ ὁ ἕτερος εἰς τὸ τέλος τοῦ 8ου καὶ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ 7ου, εἰς τὸ ἐσφαλμένον δὲ τοῦτο συμπέρασμα τὸν ἠκολούθησε ὁ Tafel², χρονολογήσας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑποθετικῆς ταύτης ταυτότητος τὰς μνημονευμένας εἰς τὸ δεύτερον Βιβλίον Θαυμάτων τρεῖς πολιορκίας τῆς Θεσσαλονίκης. Εἰς τὴν ἐσφαλμένην ταύτην χρονολόγησιν τῶν πολιορκιῶν ἠκολούθησε τὸν Tafel ὁ Muralt,³ καὶ ἀμφοτέρους σειρὰ ὅλη ἱστορικῶν ἡμετέρων καὶ ξένων, ἀπὸ τοῦ Παπαρηγοπούλου μέχρι τοῦ Hopf καὶ τοῦ Hertzberg. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀρθρου τοῦ Laurent ὁ ὁποῖος ἀπέδειξε τὸ σφάλμα τοῦ Tafel, νεώτεροι ἱστορικοὶ προέβησαν εἰς ἐπανόρθωσιν τῆς ἐσφαλμένης χρονολογήσεως⁴.

Ὁ Laurent ἀπέδειξε ὅτι ἡ συνταύτισις τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων μετὰ τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην τὸν παραστάντα κατὰ τὴν 6ην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τοῦ 680, τὸν καθ' ἡμᾶς πιθανὸν συγγραφέα τοῦ δευτέρου τούτου βιβλίου, ἀποτελεῖ ἀπλῆν ὑπόθεσιν μὴ στηριζομένην ἐπὶ οὐδενὸς δεδομένου ἀντιθέτως δὲ ὀδηγοῦσαν εἰς συσχετίσεις πρὸς ἱστορικὰ γεγονότα ἀβασίμους καὶ ἀντιφατικὰ πρὸς αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων τὸ ὁποῖον διακρίνει σαφῶς τὴν τρίτην καὶ τετάρτην πολιορκίαν ἐπισυνμβάσας ἐπὶ τῆς ἐπισκοπῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 309.

1. Migne, Patr. Graeca, τόμ. 116, στ. 1323, σημ. 15 καὶ στ. 1325, σημ. 18.

2. Tafel. De Thessalonica eiusque agro, Berlin, 1839, σελ. LXXII.

3. M. Edouard de Muralt, Essai de Chronographie Byzantine, St. Pétersbourg, 1855.

4. Diehl-Marçais, Le Monde Orientale de 395 à 1081, Paris, 1936, σελ. 145. καὶ K. Ἀμάντου, Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, Α', σελ. 290.

τοῦ Ἰωάννου, ἀπὸ τῆς πέμπτης ἢ ὁποία συμβαίνει ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου. Κατόπιν τῆς ἀνατροπῆς τῆς ὑποθέσεως τοῦ Bye, ὁ Laurent προβάλλει ἴδιαν ὑπόθεσιν καθ' ἣν ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων ἐπίσκοπος Ἰωάννης εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ πρώτου Βιβλίου Θαυμάτων καὶ ἐπιβεβαιώνει τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ταύτην ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου βιβλίου. Εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον ἀναφέρεται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ συγγραφέως συνέβησαν καὶ ἄλλαι πολιορκίαι καὶ θαύματα τὰ ὑποία ἐπειδὴ ἦσαν ἀφθονα καὶ συνεχίζοντο δὲν συνέγραψε οὗτος ταῦτα,¹ ἀντιθέτως δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου βιβλίου ἀναγράφεται ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης ἐπὶ τοῦ ὁποίου συνέβησαν ἡ τρίτη καὶ τετάρτη πολιορκία ἤτο συγγραφεὺς Βιβλίου Θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, μόνον ἐν μέρει ὅμως συνέγραψε τὰ ἐπ' αὐτοῦ συμβάντα γεγονότα διότι ἀπέθανε προῶρως ἢ συνέγραψε μὲν ὅλα, τὰ ἐξηφάνισαν ὅμως οἱ μετ' αὐτὸν ἱερεῖς, καὶ διὰ τοῦτο προβαίνει εἰς τὴν σύντομον ἀναγραφὴν τῶν ὁ συγγραφεὺς προτοῦ διηγηθῆ τὴν ἐπ' αὐτοῦ συμβᾶσαν πέμπτην πολιορκίαν.²

Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Laurent ἐπιβεβαιώνει καὶ αὐτὸ τὸ χειρόγραφον 1517 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων τὸ ὁποῖον ἀναγράφει ὡς συγγραφέα τῶν Βιβλίων Θαυμάτων ἐπίσκοπον φέροντα τὸ ὄνομα Ἰωάννης ἐπιβεβαιῶνον οὕτω καὶ τὴν ἐτέραν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου ὁ συγγραφεὺς ἦτο ἄλλος ἐπίσκοπος φέρον τὸ αὐτὸ ὄνομα. Διὰ τὰ ἐξηγήσουν τὴν οὕτω προκύπτουσαν ἀπόδοσιν τῶν δύο Βιβλίων Θαυμάτων, ἔργων προφανῶς διαφορετικῆς ἐποχῆς, εἰς συγγραφέα ἐπίσκοπον φέροντα τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἐθεώρησαν τινὲς τὴν ἀναγραφὴν ὡς σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως, ἤδη ὅμως, κατόπιν τῶν ἐκτεθέντων ἀνωτέρω, γίνεται σαφὲς ὅτι πρόκειται πιθανῶς περὶ δύο διαφορετικῶν ἐπισκόπων μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα.

1. Migne, Patr. Gracia, τόμ. 116, στ. 1273.

2. «Διανύσας παμμακάριστος π(ατ)ῆρ ὁ δ(ι)ώνυμος καὶ τ(ρ)όποις καὶ ἔργοις καὶ ζηλωτῆς τοῦ παρθένου καὶ ἡγιασμένου Ἰωάννου μετὰ τὰς πλείστας αὐτοῦ διδασκαλίας, τὰς θεοδότους καὶ πάντα ὑπερβαινούσας λόγον θαυματουργίας τοῦ ὡς ἀληθῶς σωσιπόλιδος καὶ ἀθλοφόρου τοῦ Χ(ριστοῦ) Δημητρίου, ὡς ἐν αὐτῇ αὐτοῦ ἐκφέρεται ἐκθέσει, ἐν μέρει συνεγράφατο, ὡς οἶμαι, μὴ φθάσας καὶ τὰς ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ γεγενημένας τῇ καθ' ἡμᾶς μεγαλοπόλει τῶν βαρβάρων ἀπάτους πολιορκίας συντάξαι ἢ διὰ τὸ πλησίον τῆς αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν πρὸς Θ(εο)ν ἀποδημίας ταύτας γεγενῆσθαι ἢ μάλλον καὶ ταύτας παρ' αὐτοῦ συγγραφείσας, τοὺς μετ' αὐτὸν ἱερέας ἀποκρύναι, δίκαιον δὲ καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ κἀν ἕκ τῶν πλείστων ἐν βραχὺ λόγου συντάξαι». Τὸ εἰσαγωγικὸν τοῦτο τμῆμα τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων τὸ ὁποῖον εἶχον καταχωρήσει ἐν ὑποσημειώσει καὶ περικεκομμένον ὁ Bye καὶ ὁ Migne ἐδημοσίευσεν ὁ Tafrafi κατὰ τὸ 1909 εἰς τὸ περιοδικὸν Revue Archeologique. (O. Tafrafi, Sur la date de l'eglise et des mosaïques de Saint Démétrius, Revue Archeologique, 1909, σελ. 92-93).

7. Ὁ Laurent ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιβιουμένης οὕτω ὑποθέσεώς του τοποθετεῖ τὴν τρίτην καὶ τετάρτην πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ Ἡρακλείου καὶ ἀσφαλῶς ἢ χρονολόγησις εἶναι ὀρθή. Εἰδικώτερον τοποθετεῖ τὰς δύο ταύτας πολιορκίας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 617 καὶ 620. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου θὰ εἶχα νὰ παρατηρήσω τὰ ἑξῆς:

Ὁ Laurent προβαίνει εἰς τὸν ἀκριβέστερον αὐτὸν καθορισμὸν τῆς χρονολογίας τῶν δύο πολιορκιῶν στηριζόμενος ἐπὶ τῆς πληροφορίας τοῦ Θεοφάνους περὶ ἐπιδρομῆς τῶν Ἀβάρων εἰς Θράκην κατὰ τὸ ἔτος 617/618. Ἡ τρίτη ὁμως πολιορκία τὴν ὁποίαν τοποθετεῖ ὁ Laurent εἰς τὸ 617 δὲν ἀναφέρει Ἀβάρους παρὰ μόνον Σλάβους καὶ μόνον εἰς τὴν τετάρτην, τὴν συμβᾶσαν μετὰ δύο ἔτη ἀναφέρεται σύμπραξις Ἀβάρων καὶ Σλάβων. Ἐὰν ἐλαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὴν πληροφορίαν τοῦ Ἰσιδώρου ἐπισκόπου Σεβίλλης ὅτι κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τοῦ Ἡρακλείου (614/615) «Sclavi Graeciam Romanis tulerunt» θὰ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ τοποθετήσωμεν τὴν τρίτην πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται μόνον Σλάβοι εἰς τὸ ἔτος 615, καὶ τὴν τετάρτην, τὴν γενομένην μετὰ δύο ἔτη ὑπὸ Ἀβάρων συμπραττόντων μὲ Σλάβους εἰς τὸ 617. Ἡ ἀναγραφομένη ὁμως εἰς τὸ δεῦτερον Βιβλίον Θαυμάτων πληροφορία ὅτι τῆς τρίτης πολιορκίας τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Σλάβων προηγῆθη κατὰ θάλασσαν ἐπιδρομὴ αὐτῶν κατὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων, (βλέπε παρατιθέμενον ἐν συνεχείᾳ ἀπόσπασμα) συμπίπτει μὲ τὴν παρατεθειῶσαν ἀνωτέρω μαρτυρίαν τοῦ Σύρου χρονογράφου Θωμᾶ τοῦ ἐξ Ἐμέσηςς ὅτι κατὰ τὸ 622/623 Σλάβοι ἐπέδραμον κατὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Κρήτης. Θὰ ἠδυνάμεθα λοιπὸν μὲ μεγαλυτέραν πιθανότητα ἀκριβείας νὰ τοποθετήσωμεν τὴν τρίτην ταύτην πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὸ ἔτος 623 ἢ 624, καὶ τὴν τετάρτην, τὴν ἐπισυμβᾶσαν μετὰ δύο ἔτη, εἰς τὸ ἔτος 625 ἢ 626, ὅποτε συμπίπτει καὶ μὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται καὶ ἡ σύμπραξις Σλάβων.

Ἡ τρίτη πολιορκία τῆς Θεσσαλονίκης δὲν εἶχε ἀπλῶς ἐπιδρομικὸν χαρακτῆρα ὡς αἱ προηγούμεναι, ἀλλὰ καθαρῶς τὴν μορφήν πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως μὲ σκοπὸν τὸν ἀποικισμὸν. Οἱ Σλάβοι «μεθ' ἑαυτῶν ἐπιξύνουσι ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν γενεὰς μετὰ καὶ τῆς αὐτῶν ἀποσκευῆς, ὀφείλοντας ἐν τῇ πόλει μετὰ τὴν ἄλωσιν τούτους ἐγκαταστήσαι»¹, ἐπιχειροῦν τὴν πρώτην συστηματικὴν τῶν προσπάθειαν πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Παριστάμεθα κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἐνάροξεως τῆς προσπαθείας τῶν ταύτης. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πολιορκίας ἢ ὁποία διεξήχθη ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης καὶ διήρκεσεν ἐπὶ τετραήμερον, οἱ Σλάβοι ἐγκαθίστανται εἰς τὴν πέριξ τῆς Θεσσαλονίκης μακεδονικὴν χώραν, εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἄλλαχού.

1. Αὐτόθι, στ. 1325.

Ἐκτοτε ἀναφέρεται ἡ ἐγκατάστασις τῶν Βελεγεζίτων εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βελεστίνου.

Εἰς τὴν τρίτην ταύτην πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης ἀναφέρεται καὶ τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον: Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σλάβων Χάτζων ἐρωτήσας πρὸ τῆς πολιορκίας τὸν μάντιν τῶν Σλάβων ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπάντησιν ὅτι πρόκειται νὰ εἰσέλθῃ. Πράγματι δὲ κατὰ μίαν φάσιν τῆς πολιορκίας συνελήφθη πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ μετήχθη ἐντὸς αὐτῆς ὡς αἰχμάλωτος, ὅπου καὶ τελικῶς ὑπέστη τὸν διὰ λιθοβολισμοῦ θάνατον.

Ἡ τετάρτη πολιορκία τῆς Θεσσαλονίκης φαίνεται ὡς ἐνέργεια συνδυασμένη μὲ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀβάρων πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ 626. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων ἡ Θεσσαλονίκη εἶχε ἀπομείνει τότε ἡ μόνη πόλις τῆς Βαλκανικῆς ἢ μὴ ἐρημωθεῖσα ὑπὸ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν καὶ μὴ καταληφθεῖσα παρὰ τῶν Ἀβάρων καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὴν κατέφευγαν οἱ περισωθέντες ρωμαϊκοὶ πληθυσμοὶ ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τῆς Βαλκανικῆς. Τὸ τελευταῖον τοῦτο φαίνεται, ἀπετέλεσε τὸν ἰδιαίτερον λόγον τῆς κατ' αὐτῆς ἐκστρατείας¹. Ἡ πολιορκία αὕτη διήρκεσε τριάκοντα τρεῖς ὄλας ἡμέρας, ἀπεχώρησαν δὲ τέλος οἱ βάρβαροι μόνον ἀφοῦ ἔλαβαν λύτρα παρὰ τῆς πόλεως.

8. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πέμπτην πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν συνωμοσίαν τοῦ Μαύρου, ἡ χρονολόγησις των εἶναι ζήτημα ἀμφισβητούμενον. Ὁ Laurent ὑπεστήριξε ὅτι ἡ πέμπτη πολιορκία ἢ ὁποία συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τῆς συγγραφῆς τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων, ἔλαβε χώραν 160 ὄλα ἔτη μετὰ τὴν τετάρτην πολιορκίαν, ἤτοι περὶ τὸ 783, δικαίως ὅμως ἀντεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Angelo Pernice² ὁ ὁποῖος ἀπέδειξε τὸ σφάλμα του ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὀφειλόμενον εἰς παρερμηνείαν τοῦ κειμένου τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων. Ἐσφαλὴ ὅμως καὶ οὗτος, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, τόσον ὡς πρὸς τὴν χρονολόγησιν τῆς πέμπτης πολιορκίας ὅσον καὶ τῆς συνωμοσίας τοῦ Μαύρου, ἐπὶ τῆς τελευταίας δὲ ταύτης στηριζόμενος ὁ Tafrafi προέβη καὶ οὗτος εἰς ἐσφαλμένην χρονολόγησιν τῆς πέμπτης πολιορκίας. Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν του οὗτος ὅτι ἡ συνωμοσία τοῦ Μαύρου ἀκολουθεῖ εἰς τὴν σειρὰν τῆς διηγήσεως τὴν πέμπτην πολιορκίαν, τὴν θεωρεῖ ὡς τὸ τελευταῖον κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βιβλίου

1. «Καὶ μὴ μόνον μέσον αὐτῶν καθεστάναι, διότι τὰς ὑπ' αὐτὴν πάσας πόλεις καὶ ἐπαρχίας ἐξ αὐτῶν ἀοικήτους γενέσθαι, ταύτην δὲ μόνην, καθὼς εἴρηται, ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπάρχειν καὶ αὐτὴν ὑποδέχεσθαι πάντας τοὺς ἀποφύγους τῶν ἐκ τοῦ Δαουβίου μερῶν, Πανονίας τε καὶ Δακίας καὶ Δαρδανίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων, καὶ ἐν αὐτῇ ὑπερεῖδεσθαι» αὐτόθι, στ. 1337.

2. Angelo Pernice, Sulla data del libro II dei «Miracula S. Demetrii martyris» εἰς τὸ περιοδικὸν Bessarione, 1902, σελ. 181 - 187.

Θαυμάτων γεγονός, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐφ' ὅσον θέτει περὶ τὸ 635 τὴν προηγηθεῖσαν τῆς συνωμοσίας ἐπανάστασιν τοῦ Κουῦβερ τὴν ὁποίαν ὁ Pernice συσχετίζει μὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Κούβρατ κατὰ τῶν Ἀβάρων τὴν μνημονευομένην ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου¹, τοποθετεῖ πρὸ τοῦ ἔτους τούτου τὴν πέμπτην πολιορκίαν.

Ἡ χρονολόγησις αὕτη τοῦ Ταφραλί δέον νὰ ἀπορριφθῆ ἀδιστακτικῶς καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ διότι ὁ συγγραφεὺς τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὡς ἀναφέρει οὗτος, συνέβη ἡ πέμπτη πολιορκία, ὁμιλῶν περὶ τῆς τρίτης πολιορκίας ὑπὸ τῶν Σλάβων τοῦ Χάτζωνος ἐπικαλεῖται κατὰ ἐνδεχομένης ἐνστάσεως ὅτι ψευδολογεῖ τὴν μαρτυρίαν ἐπιγραφῆς τοποθετημένης πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου², ἀσφαλῶς δὲ ἔπρεπε νὰ ἀπέχη τῶν γεγονότων τῆς πολιορκίας ταύτης διὰ νὰ ἐπικαλῆται τὴν ἐπιγραφὴν. Ἐάν, ὡς πράττει ὁ Ταφραλί τοποθετήσωμεν τὴν πέμπτην πολιορκίαν περὶ τὸ 634, αὕτη θὰ ἀπέιχε τῆς τρίτης μόνον κατὰ μίαν δεκαετίαν, συνεπῶς δὲ ἡ τελευταία αὕτη θὰ ἐσώζετο εἰς τὴν μνήμην τῶν συγχρόνων, δὲν θὰ ἤμφορβητεῖτο κἀν, καὶ θὰ ἐπερίττευε ἀπολύτως ἡ παραπομπὴ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν.

Ὁ Ταφραλί περιπίπτει καὶ εἰς ἕτερον σφάλμα, ἀντιφάσκων καὶ πρὸς ἑαυτόν. Ἐνῶ θεωρεῖ τὴν συνωμοσίαν τοῦ Μαύρου τὴν ὁποίαν τοποθετεῖ περὶ τὸ 635, ὡς τὸ τελευταῖον, κατὰ σειρὰν χρονολογικὴν, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων γεγονός, χωρίζει τὴν ἐν συνεχείᾳ τῆς πέμπτης πολιορκίας μνημονευομένην πειρατικὴν ἐπιδρομὴν τῶν Σλάβων εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὴν ἀκολουθήσασαν ἐκστρατείαν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ εἰς Στρυμῶνα καὶ τοποθετεῖ αὐτὰς περὶ τὸ 657³. Ἐν συνεχείᾳ παρουσιάζει καὶ ἄλλην ἀνακολουθίαν πρὸς ἑαυτόν, συσχετίζων τὴν ἐναντίον τῶν Σλάβων ἐκστρατείαν ταύτην, τὴν ἀκολουθήσασαν μετὰ τὴν πέμπτην πολιορκίαν καὶ μνημονευομένην ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων, οὐχὶ μὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 657, τοῦ αὐτοκράτορος Κώνσταντος, μὲ τὴν ὁποίαν τὴν εἶχε συσχετίζει προγενεστέρως, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 688, τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β'⁴.

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Pernice καὶ Ταφραλί, ὁ Laurent, εἰς τὴν μνημονυθεῖσαν ἀνωτέρω μελέτην του, τοποθετεῖ τὴν συνωμοσίαν τοῦ Μαύρου

1. Νικηφόρος, σελ. 24.

2. «Εἰ γὰρ καὶ τις ὡς ψευδῆ με ταῦτα συγγράφαι λογίσεται, σκοπεῖτω, ὡς ἐν γραφῇ τυγχάνουσιν πρὸ τοῦ παναγίου τεμένους τοῦ ἀειμνήστου μάρτυρος Δημητρίου τοῦ πρὸς τῷ μέρει τοῦ καλουμένου ξύλου, δηλοῦντα τὴν ἅπασαν τοῦ πολέμου παράταξιν καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ ἀθλοφόρου σωτηρίαν...» Migne Patr. Graeca, τομ. 116. στ. 1333.

3. Thessalonique des origines κτλ, σελ. 135.

4. Αὐτόθι, σελ. 136, σημείωσις 1.

εἰς τὸ 687 συσχετίζων τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων διὰ θαλάσσης μεταφορὰν τῶν ἀποστατησάντων κατὰ τοῦ Χαγάνου ρωμαϊκῶν πληθυσμῶν, μὲ τὴν μνημονευομένην ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου,¹ καὶ τοῦ Θεοφάνους² μεταφορὰν ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β΄, σλαβικῶν πληθυσμῶν ἐκ τῆς Μακεδονίας εἰς τὸ μικρασιατικὸν θέμα τοῦ Ὀψικίου.

Καὶ ἡ συσχέτισις αὕτη δὲν φαίνεται ὀρθῆ διότι οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουν μεταφορὰν τῶν σλαβικῶν πληθυσμῶν διὰ τῆς Ἀβίδου ἐνῶ ἡ μνημονευομένη εἰς τὸ δεύτερον Βιβλίον Θαυμάτων μεταφορὰ πληθυσμῶν ἀφεώρα ρωμαϊκοὺς πληθυσμοὺς καὶ ἐγένετο ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ διὰ πλοίων.

Νομίζω ὅτι τὸ ζήτημα τῆς χρονολογήσεως τῆς πέμπτης πολιορκίας καὶ τῆς συνωμοσίας τοῦ Μαύρου χρήζει ἐνδελεχεστέρας μελέτης προαπαιτεῖ δὲ παντὸς ἄλλου τὴν δημοσίευσιν ἀκεραίου τοῦ κειμένου καὶ τῶν τριῶν Βιβλίων Θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἀσχοληθῶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἄλλοτε ἐκτενέστερον ἐφ' ὅσον ἤθελε πραγματοποιηθῆ ἡ τεθεῖσα ἀνωτέρω προϋπόθεσις τῆς δημοσιεύσεως ἀκεραίου τοῦ κειμένου καὶ τῶν τριῶν Βιβλίων Θαυμάτων, προχωρῶ κατωτέρω εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐφικτὴν εἰς ἡμᾶς σήμερον μελέτην τῶν σχετικῶν μὲ τὰ δύο ταῦτα ἱστορικὰ γεγονότα, σημειῶνων κυρίως ὠρισμένας παρατηρήσεις καὶ σκέψεις μου αἱ ὁποῖαι τείνουν νὰ ἐνισχύσουν τὴν ὑποστηρικθῆσαν ἀνωτέρω ἀποψιν ὅτι τὸ δεύτερον βιβλίον Θαυμάτων συνεγράφη περὶ τὰ τέλη τοῦ 7ου αἰῶνος καὶ ὅτι τόσον ἡ πέμπτη πολιορκία τῆς Θεσσαλονίκης ὅσον καὶ ἡ συνωμοσία τοῦ Μαύρου πρέπει νὰ ἔλαβαν χώραν κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ αἰῶνος τούτου.

9. Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ πληρεστέρου σχετικῶς κειμένου τοῦ δευτέρου Βιβλίου Θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τὸ ὁποῖον μᾶς παρέχει ὁ Abbé Tougard, τὰ γεγονότα τῆς πέμπτης πολιορκίας τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς συνωμοσίας τοῦ Μαύρου ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Ὁ βασιλεὺς τῶν Ρυγγίνων Σλάβων Περβοῦνδος, ἐνδιατρίβων ἐν Θεσσαλονίκη, κατηγγέλθη ὑπὸ τοῦ αὐτόθι ἐπάρχου πρὸς τὸν τότε αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου ὡς κινούμενος ὑπόπτως κατὰ τῆς πόλεως καὶ κατόπιν σκεπτικῆς αὐτοκρατορικῆς ἐντολῆς συλλαμβάνεται καὶ ἀποστέλλεται σιδηροδέσμιος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ φυλακίζεται. Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ σύλληψις του γνωσθεῖσα εἰς τοὺς περὶ τὴν Θεσσαλονικὴν ἐγκατεστημένους Σλάβους προκαλεῖ ἀναταραχὴν των, ἐπιτροπὴ δὲ προκρίτων ἐξ αὐτῶν καὶ ἐγκρίτων πολιτῶν Θεσσαλονικέων ἀποστέλλεται εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τοῦ Περβοῦνδου, ὡς ἀδίκως κατηγορηθέντος. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐπισκεφθεῖσαν τὸν βασιλέα δίδεται ἡ ἀπάντησις ὅτι ὁ Περβοῦνδος θέλει ἀπο-

1. Νικηφόρος σελ. 36.

2. Θεοφάνης, ἐκδ. Βόννης, σελ. 557.

λυθῆ εὐθύς μετὰ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων παρεσκευάζετο ὅπως ἐκστρατεύσῃ ὁ βασιλεὺς.¹ Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Περβοῦνδος ἐπιχειρεῖ νὰ δραπετεύσῃ, συλλαμβάνεται καὶ περιορίζεται ἐν νέου, μελετᾷ ὅμως νὰ δραπετεύσῃ ἐκ δευτέρου, ὁ σκοπὸς του γίνεται φανερός, δικάζεται καὶ ἐκτελεῖται. Ἡ εἶδησις τῆς ἐκτελέσεώς του γνωσθεῖσα προκαλεῖ ἐξέγερσιν τῶν περὶ τὴν πόλιν Σλάβων οἱ ὅποιοι ἐπαναστατοῦν κατὰ τοῦ Κράτους καὶ πολιορκοῦν ἐπὶ διετίαν τὴν Θεσσαλονίκην, ἡ μόνη βοήθεια πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως, ἀπησχολημένου εἰς ἕτερον πόλεμον², περιορίζεται εἰς δέκα πλοῖα τὰ ὁποῖα ἀποστέλλονται πρὸς αὐτὴν καὶ χάρις εἰς τὰ ὁποῖα πάντως ἀποκαθίσταται ἡ ἀπὸ θαλάσσης ἐπικοινωνία. Παρὰ τὴν ὥς ἄνω βοήθειαν ἡ πόλις ὑποφέρει δεινῶς ἀπὸ ἔλλειψιν τροφίμων, καταφεύγει δὲ εἰς τοὺς Βελεγεζίτας Σλάβους τῆς Θεσσαλίας πρὸς προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων τὰ ὁποῖα καὶ παρέχουν οὗτοι ἔναντι ἀμοιβῆς. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὥς ἄνω ἀποστολῆς πρὸς προμήθειαν τροφίμων, λαμβάνει χώραν τριήμερος ἀπὸ ξηραῖς καὶ θαλάσσης ἔφοδος τῶν Σλάβων κατὰ τῆς πόλεως, ἡ ὁποία ἀναφέρεται ὅτι συνέβη τὴν 25ην Ἰουλίου Ἰνδικτιῶνος πέμπτης.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐφόδου οἱ Σλάβοι ἀποχωροῦν, ἐξακολουθοῦν ὅμως τὰς ἐπιδρομὰς καὶ δηλώσεις, ἐπεκτείνοντες τὰς ἐπιχειρήσεις των κατὰ θάλασσαν μέχρι τῆς Προποντίδος, ὁπότε πλέον καὶ προκαλοῦν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ ὁ ὁποῖος ἐκστρατεύει κατὰ τοῦ Στρουμῶνος, τοὺς κατατροπώνει καὶ ἀπαλλάσσει ὀριστικῶς τὴν Θεσσαλονίκην ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν περὶ αὐτὴν ἐγκατεστημένων βαρβάρων.

Εἰς τὴν ἐν συνεχείᾳ διήγησιν τῆς συνωμοσίας τοῦ Μαύρου καθορίζεται ἐν εἶδει ἀνακεφαλαιώσεως τῶν προγενεστέρων ταύτης συμβάντων, ὅτι μετὰ τὴν τρίτην καὶ τετάρτην πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης ὁ Χαγάνος τῶν Ἀβάρων ἐγκατέστησε εἰς τὰς πέραν τοῦ Δουνάβεως χώρας του, τοὺς ἀπαχθέντας κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς του εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος ρωμαϊκοὺς πληθυσμούς. Ἐκ τῶν πληθυσμῶν τούτων ἀναμιγνόντων καὶ μὲ βαρβάρους προέκυψε μετὰ ἔτη νέος λαὸς ἐλεύθερος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἔθεσεν ὁ Χαγάνος Βούλγαρόν τινα ὀνόματι Κοῦβερ. Ὁ Κοῦβερ πληροφορηθεὶς τὴν ἐνδόμυχον ἐπιθυμίαν τῶν ρωμαϊκῶν πληθυσμῶν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των ἐπαναστατεῖ κατὰ τοῦ Χαγάνου, τὸν νικᾷ εἰς μάχας κατὰ παράταξιν καὶ τέλος μεθ' ὅλου τοῦ ρωμαϊκοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἄλλων βαρβάρων ὀπαδῶν του διέρχεται τὸν Δούναβιν καὶ φθάνει εἰς μακεδονικὴν τινα περιο-

1. «... καὶ εἰρημένης τῆς αὐτοῦ εὐσεβείας προπαράταξιν τῶν θεοπώτων Ἁγερηνῶν ἀνθοπλιζομένης, συντάξασθαι τοῖς αὐτοῖς ἅπασιν ἀποκρισασίους τὸν αὐτὸν Περβοῦνδον μετὰ τὸν πόλεμον ἀπολύειν». Abbé Tougard, De l'histoire profane dans les actes des Bollandistes. κεφ. 67.

2. «καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς συνέβη ἐν ἑτέρῳ ἀσχολεῖσθαι πολέμῳ...» Abbé Tougard, κεφ. 84.

χὴν οὐχὶ μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης τὴν ὁποίαν ἀποκαλεῖ τὸ κείμενον Κεραμῆσιον κάμπον. Οἱ ρωμαϊκῆς καταγωγῆς πληθυσμοὶ ζητοῦν τὰς πατριόους πόλεις ἀντιθέτως δὲ ὁ Κοῦβερ θέλων νὰ ἀποφύγῃ τὴν διασπορὰν τῶν ἐντὸς τοῦ Κράτους ἢ ὁποία θὰ ἐσήμαινε τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐξουσίας του, ζητεῖ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ἄνω περιοχὴν μεθ' ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ, παρακαλεῖ δὲ ὅπως δοθῆ ἔντολὴ εἰς τὰ κατοικοῦντα ἐκεῖ πλησίον σλαβικὰ ἔθνη τῶν Δραγουβιτῶν ὅπως τοὺς προμηθεύσουν τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησίν των. Ἡ παράκλησίς του γίνεται δεκτὴ καὶ οἱ Σλάβοι ἀναλαμβάνουν τὴν τροφοδοσίαν του, ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ ρωμαϊκοὶ πληθυσμοὶ πληροφορηθέντες παρὰ τῶν Σλάβων ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη δὲν εὐρίσκετο μακρὰν ἀρχίζουσι νὰ διαρρέουν πρὸς αὐτὴν μὲ κίνδυνον προφανῶς τοῦ Κοῦβερ νὰ χάσῃ τὴν ἐπ' αὐτῶν ἀρχὴν. Οὗτος, πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ ἐνδεχομένου τούτου, μελετᾷ συνωμοσίαν κατὰ τῆς βυζαντικῆς ἀρχῆς, ἐνδιαφερόμενος κυρίως νὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν κατοχὴν του τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης. Πρὸς τοῦτο στέλλει εἰς τὴν πόλιν ὡς πρόσφυγα ζητοῦντα νὰ παλινοστήσῃ εἰς τὴν πατρίδα του ὑπαρχηγὸν του τινα ὀνόματι Μαῦρον, τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ τιμᾷ καὶ ἐγκαθιστᾷ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἄλλων προσφύγων. Ὁ Μαῦρος μελετᾷ, συνεννοημένος μὲ κρυφοὺς ὁπαδοὺς του τοὺς ὁποῖους εἶχε καταλείψει εἰς πενταρχίας καὶ δεκαρχίας, διὰ συνωμοσίας κατάληψιν τῆς πόλεως κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ἢ ἔγκαιρος ὅμως ἀφίξις τοῦ στρατηγοῦ Σισιννίου μετὰ τοῦ στόλου του ματαιώνει τὴν συνωμοσίαν, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκαλυφθῆ αὕτη, ἀναγκάζεται δὲ ἐν τέλει ὁ Μαῦρος νὰ περαιωθῆ διὰ πλοίων μαζὶ μὲ τὸν ἄλλον πρόσφυγικὸν πληθυσμὸν εἰς Θράκην ὅπου καὶ ἐγκαθίσταται. Μετὰ πάροdon καιροῦ, κατόπιν προδοσίας τοῦ ἰδίου υἱοῦ του, ἀποκαλύπτεται ἡ σχεδιασθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ συνωμοσία καὶ στερεῖται οὗτος τῶν παρασχεθεισῶν εἰς αὐτὸν τιμῶν χωρὶς νὰ ὑποστῇ ἄλλην τινα τιμωρίαν, ἀφίεται δὲ ὡς ἰδιώτης πλέον εἰς περιχώρον τι τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατελῶν ὑπὸ ἐπιτήρησιν.

(Συνεχίζεται)